



PREDLOG ZA JAVNO OBRAVNAVO

8. 4. 2015

[EVA 2014-3340-0043]

ZAKON

O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O VARSTVU KULTURNE DEDIŠČINE

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Zakon o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12 in 111/13, v nadaljevanju: ZVKD-1), ki je začel veljati 1. 3. 2008 in je do danes doživel nekaj najnujnejših sprememb in dopolnitev, velja v evropskem okolju za sodoben in napreden zakon, ki celovito ureja področje varovanja materialne in žive (nesnovne) kulturne dediščine na ozemlju RS, uveljavlja načelo sorazmernosti med javnim interesom in pravicami lastnikov ter prenaša določila relevantnih mednarodnih konvencij in evropskih direktiv v slovenski pravni red.

Novela zakona spreminja le področje žive (nesnovne) dediščine in je bila napovedana že ob pripravi zadnje novele ZVKD-1C.

Upravna praksa in izkušnje, pridobljene z neposrednim izvajanjem posameznih določil, so opozorile na potrebo po zagotovitvi uporabe mednarodno in strokovno bolj uveljavljene terminologije na področju žive (nesnovne) dediščine.

Praksa je pokazala, da je pojem »živa dediščina« neustrezen, v stroki lahko napačno interpretiran in včasih celo zavajajoč. Še posebej se je kot problematična izkazala uporaba pojma »živa mojstrovina« pri pripravi nominacij za vpis na UNESCO Seznam nesnovne dediščine človeštva. Program UNESCO konvencije se je od njenega sprejetja spreminjal. Seznam mojstevin (Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity), vzpostavljen po sprejetju konvencije, se je v letu 2008 preoblikoval v Reprezentativni seznam nesnovne dediščine človeštva. Posvetovalno telo UNESCO Medvladnega odbora za ohranjanje nesnovne dediščine v svojih gradivih priporoča izogibanje uporabe pojma »mojstrovina« (»masterpiece«) in poudarja pomen uporabe terminologije, ki je usklajena z načeli UNESCO konvencije.

Spremembo terminologije je predlagal tudi Koordinator varstva žive dediščine (Slovenski etnografski muzej), saj se pri izvajanju javne službe na področju vedno pogosteje srečuje s problematičnimi in strokovno napačnimi interpretacijami termina živa kulturna dediščina tako s strani nosilcev kot tudi mnogih strokovnjakov. Izkazuje se, da je pojem živa dediščina zavajajoč, saj med živo dediščino lahko uvrstimo tudi rastline in živali (primer prijave je enota Stara trta z Lenta za vpis v Register žive kulturne dediščine), ki pa ne ustreza kriterijem UNESCOve konvencije, določbam ZVKD-1 ter merilom za vpis v register žive kulturne dediščine. Prevod angleškega termina "intangible cultural heritage" že od sprejetja UNESCO Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine leta 2003 v slovenskih strokovnih krogih vedno znova odpira vprašanje o primernem prevodu. Etnologi so leto kasneje ob mednarodnem dnevu

muzejev opozorili na pomembnost nesnovne dediščine, pri tem pa uporabljali različne prevode: neopredmetena, nematerialna, neoprijemljiva, nesnovna. Nikjer pa se takrat ni omenjal termin živa dediščina. Od prvih strokovnih razprav do danes se je med strokovnjaki v poglavitem (z nekaterimi izjemami) uveljavil termin nesnovna dediščina, ki ga stroka postavlja nad termin živa dediščina, saj je vsebinsko mnogo širši.

Zato se z novelo predlaga sprememba ZVKD-1, s katero se pojem »živa dediščina« spremeni v »nesnovna dediščina«, pojem »živa mojstrovina« pa v »nesnovna dediščina posebnega pomena«.

Dodatno se z novelo spreminja način določitve Koordinatorja varstva žive (nesnovne) kulturne dediščine, ki je osrednja institucija izvajanja državne javne službe za varstvo žive (nesnovne) dediščine. Veljavni zakon določa, da se naloga koordinatorja lahko opravlja na podlagi pooblastila, pri čemer se smiselno uporabljajo določbe za pooblaščen muzeje. Dosedanja praksa izvajanja varstva žive (nesnovne) dediščine je pokazala, da naloge koordinatorja najbolj učinkovito lahko opravlja institucija, ki že opravlja naloge državne javne službe, v konkretnem primeru državni muzej. Zato novela predlaga spremembo načina določitve koordinatorja.

Določbe glede razglašanja spomenikov žive (nesnovne) dediščine so v veljavnem zakonu navedene posredno. Iz določb ni mogoče nedvoumno razbrati, da so tudi spomeniki žive (nesnovne) dediščine lahko državnega in lokalnega pomena, prav tako ni določena vsebina akta o razglasitvi, kot je to eksplicitno navedeno pri nepremični (11. člen) in premični dediščini (19. člen). Z novelo se navedene pomanjkljivosti odpravljajo.

S predlaganimi spremembami zakona se pristopi le k najnujnejšim spremembam, s katerimi se odpravljajo najbolj pereče težave v zvezi z izvajanjem zakona in zagotavljanjem javnega interesa na področju žive (nesnovne) dediščine.

2. CILJI, NAČELA IN POGLABITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1. Cilji in načela

Cilj predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu kulturne dediščine je odprava pomanjkljivosti, ki so bile ugotovljene ob izvajanju zakona na področju varstva žive (nesnovne) dediščine. Sprememba je predlagana predvsem zaradi uporabe mednarodno in strokovno bolj uveljavljene terminologije, ki je usklajena tudi z najnovejšimi priporočili glede izvajanja UNESCO Konvencije za varovanje nesnovne kulturne dediščine.

Predlagana novela zakona ne spreminja načel temeljnega zakona o varstvu kulturne dediščine.

2.2. Poglavitne rešitve

Predstavitev predlaganih rešitev:

Zamenjava pojma »živa dediščina« s pojmom »nesnovna dediščina«:

- pojem se nadomesti v celotnem besedilu zakona, in sicer v vseh sklonih, besednih zvezah in oblikah.

Zamenjava pojma »živa mojstrovina« (tj. spomenik žive (nesnovne) dediščine) s pojmom »nesnovna dediščina posebnega pomena«:

- pojem se nadomesti v celotnem besedilu zakona, in sicer v vseh sklonih, besednih zvezah in oblikah.

Podrobnejša opredelitev razglašanja spomenikov na področju žive (nesnovne) dediščine:

- pri razglašanju spomenikov žive dediščine se eksplicitno opredeli delitev na spomenike lokalnega in državnega pomena, kar je bilo doslej urejeno le posredno,
- podrobneje se opredeli vsebina akta o razglasitvi.

Podrobnejša opredelitev in določitev pristojne organizacije za področje varstva žive (nesnovne) dediščine:

- pristojna organizacija je Koordinator varstva žive (nesnovne) kulturne dediščine, javno službo pa poleg njega opravljajo tudi državni in pooblaščen muzeji in Zavod za varstvo kulturne dediščine,
- naloge pristojne organizacije opravlja državni muzej.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona nima finančnih posledic za državni proračun in druga javna finančna sredstva. Zakonske rešitve sledijo že sprejetemu ZVKD-1.

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Za izvajanje zakona ni potrebno zagotoviti dodatnih finančnih sredstev v državnem proračunu.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Spremembe in dopolnitve zakona so usklajene z obstoječim pravnim redom Republike Slovenije in niso v nasprotju s pravnim redom Evropske unije.

Spremembe in dopolnitve zakona ne spreminjajo sistemskih rešitev in načel veljavnega zakona o varstvu kulturne dediščine.

Primerjalni pregled terminologije v nekaterih evropskih državah:

Na področju varstva nesnovne kulturne dediščine se praktično v vseh evropskih državah uporablja pojem nesnova kulturna dediščina (intangible cultural heritage); uporaba pojma živa dediščina (»living heritage«) v veljavnem zakonu je glede na evropsko terminologijo izjema.

Primerjava pojmov za nesnovno dediščino:

- Unesco konvencija o varstvu nesnovne dediščine: uporablja izraz »intangible heritage«; uradni prevod konvencije v slovenščino uporablja pojem »nesnovna dediščina«;
- Hrvaška: »nematerialna baština«,
- Avstrija: »Immaterielles Kulturerbe«,
- Francija: »patrimoine culturel immatériel«,
- Italija: »beni immateriali«,
- Velika Britanija, Irska: »intangible heritage«.

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

(1) V Zakonu o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12 in 111/13) se v 1., 3., 9., 20., 66., 84., 86., 91., 92., 93., 98. in 101. členu ter v naslovu 4. podpoglavja IX. poglavja pojem »živa dediščina« v različnih sklonih in oblikah nadomesti s pojmom »nesnovna dediščina« v ustreznih sklonih in oblikah.

(2) V 3., 20. in 98. členu ter v naslovu 4. podpoglavja II. poglavja se pojem »živa mojstrovina« v različnih sklonih in oblikah nadomesti s pojmom »nesnovna dediščina posebnega pomena« v ustreznih sklonih in oblikah.

2. člen

V prvemu odstavku 3. člena se v tretji alineji 32. točke besedilo »zavod, ki opravlja javno službo varstva žive dediščine na podlagi tega zakona« nadomesti z besedilom »Kordinator varstva nesnovne dediščine (v nadaljnjem besedilu: kordinator)«.

3. člen

(1) V 20. členu se za prvim odstavkom doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

»(2) Nesnovna dediščina državnega pomena se razglasi z aktom vlade, nesnovna dediščina lokalnega pomena pa z odlokom predstavniškega organa pokrajine ali občine.«.

(2) Dosedanji drugi odstavek, ki postane tretji odstavek, se spremeni tako, da se glasi:

»(3) Akt o razglasitvi vsebuje identifikacijo nesnovne dediščine posebnega pomena, vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za nesnovno dediščino posebnega pomena, določbe glede celostnega ohranjanja nesnovne dediščine posebnega pomena, podpiranja skupin in posameznikov, ki so njeni nosilci, in varstva kulturnih prostorov, povezanih z njo.«.

(3) Dosedanji tretji odstavek postane četrti odstavek.

4. člen

(1) Prvi odstavek 98. člena se spremeni tako, da se glasi:

»(1) Državno javno službo varstva nesnovne dediščine opravljajo Kordinator varstva nesnovne dediščine, državni in pooblaščen muzeji ter zavod.«.

(2) Za prvim odstavkom se doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

»(2) Naloge kordinatorja opravlja državni muzej, ki je ustanovljen za uresničevanje nalog varstva premične in nesnovne kulturne dediščine, povezane z načini življenja v slovenskem etničnem prostoru in med Slovenci po svetu.«.

(3) V drugem odstavku, ki postane tretji odstavek, se črta besedilo »varstva žive dediščine«.

(4) Dosedanji tretji in četrti odstavek se črtata.

5. člen

V četrtem odstavku 101. člena se beseda »predloge« nadomesti z besedo »pobude«.

PREHODNI IN KONČNA DOLOČBA

6. člen

(določitev Koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine)

(1) Naloge koordinatorja opravlja Slovenski etnografski muzej, ustanovljen s Sklepom o ustanovitvi javnega zavoda Slovenski etnografski muzej (Uradni list RS, št. 60/03 in 11/09).

(2) Sklep iz prejšnjega odstavka se v treh mesecih po uveljavitvi tega zakona uskladi s tem zakonom.

7. člen

(obstoječa registrirana živa dediščina in žive mojstrovine)

(1) Vsa dediščina, ki je vpisana v register žive kulturne dediščine na dan uveljavitve tega zakona, se šteje za vpisano v register nesnovne dediščine.

(2) Akti o razglasitvi živih mojstrov, sprejeti do dneva uveljavitve tega zakona, se štejejo za akte o razglasitvi nesnovne dediščine posebnega pomena.

8. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

S predlagano spremembo se v Zakonu o varstvu kulturne dediščine pojem »živa dediščina« nadomesti s pojmom »nesnovna dediščina«, pojem »živa mojstrovina« pa s pojmom »nesnovna dediščina posebnega pomena«. Sprememba pomeni uporabo mednarodno in strokovno bolj uveljavljene terminologije na področju varstva nesnovne dediščine, potrebna je tudi zaradi terminološke uskladitve z UNESCO Konvencijo za varovanje nesnovne kulturne dediščine in najnovejšimi priporočili glede njenega izvajanja.

K 2. členu

Zaradi spremenjenega načina določitve Koordinatorja varstva nesnovne dediščine se spreminja tudi definicija pristojne organizacije na področju varstva nesnovne kulturne dediščine.

K 3. členu

Določbe 20. člena ZVKD-1, ki opredeljujejo razglašanje spomenikov nesnovne dediščine, so dopolnjene zaradi uskladitve sistema razglašanja nesnovne dediščine s sistemoma razglašanja nepremične in premične dediščine. Dosedanje določbe ZVKD-1 pri nesnovni dediščini ne določajo nedvoumno razglašanja spomenikov državnega in lokalnega pomena niti ne določajo vsebine akta o razglasitvi, kot je to eksplicitno navedeno pri nepremični (11. člen) in premični dediščini (19. člen). Posledično se spreminja tudi 101. člen ZVKD-1.

K 4. členu

Določbe 98. člena ZVKD-1, ki opredeljujejo državno javno službo na področju varstva nesnovne dediščine, se spreminjajo zaradi načina določitve Koordinatorja varstva žive (nesnovne) dediščine. Dosedanja praksa izvajanja ZVKD-1 je pokazala, da naloge koordinatorja lahko učinkovito opravlja institucija, ki je ustanovljena kod državni javni zavod na področju kulturne dediščine. Zato novela predvideva, da naloge koordinatorja opravlja državni muzej, ki je ustanovljen za uresničevanje nalog varstva premične in nesnovne kulturne dediščine, povezane z načini življenja v slovenskem etničnem prostoru in med Slovenci po svetu (Slovenski etnografski muzej).

K 5. členu:

Določba veljavnega zakona je v nasprotju za nalogami Koordinatorja varstva (žive) nesnovne dediščine, določenimi v 98. členu veljavnega zakona, in z 19. členom veljavnega zakona.

K 6. členu:

S prehodno določbo se ureja delovanje Koordinatorja varstva nesnovne dediščine.

K 7. členu:

S prehodno določbo se ureja status enot žive kulturne dediščine, ki so že vpisane v register žive dediščine, in aktov o razglasitvi za žive mojstrovine. Doslej je Vlada RS sprejela pet odlokov o razglasitvi živih mojstrov in državnega pomena, razglasitev živih mojstrov lokalnega pomena še ni bilo.

K 8. členu:

Končna določba, ki ureja začetek veljavnosti zakona.

IV. ČLENI, KI SE SPREMINJAJO

1. člen (namen zakona)

(1) Ta zakon določa načine varstva kulturne dediščine (v nadaljnjem besedilu: dediščina) ter pristojnosti pri njenem varstvu z namenom omogočiti celostno ohranjanje dediščine.

(2) Dediščina so dobrine, podedovane iz preteklosti, ki jih Slovenke in Slovenci, pripadnice in pripadniki italijanske in madžarske narodne skupnosti in romske skupnosti, ter drugi državljanke in državljani Republike Slovenije opredeljujejo kot odsev in izraz svojih vrednot, identitet, etnične pripadnosti, verskih in drugih prepričanj, znanj in tradicij. Dediščina vključuje vidike okolja, ki izhajajo iz medsebojnega vplivanja med ljudmi in prostorom skozi čas.

(3) Dediščina se deli na materialno in živo dediščino. Materialno dediščino sestavljata premična in nepremična dediščina.

(4) Celostno ohranjanje dediščine se uresničuje v razvojnem načrtovanju in ukrepih države, pokrajin in občin tako, da dediščino ob spoštovanju njene posebne narave in družbenega pomena vključujejo v trajnostni razvoj.

(5) Ta zakon ureja priznavanje poklicnih kvalifikacij na področju varstva dediščine v skladu z Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta 2005/36/ES z dne 7. septembra 2005 o priznavanju poklicnih kvalifikacij (UL L št. 255 z dne 30. 9. 2005, str. 22).

(6) Za izvrševanje Uredbe Sveta (ES) št. 116/2009 z dne 18. decembra 2008 o izvozu predmetov kulturne dediščine (Kodificirana različica) (UL L št. 39 z dne 10. 2. 2009, str. 1) ta zakon določa pristojni organ in kazni za kršitev uredbe.

3. člen (definicije)

(1) Posamezni izrazi, uporabljeni v tem zakonu, imajo naslednji pomen:

1. »akcesija« je način, s katerim muzej pridobiva premično dediščino in jo vključuje v svoje zbirke;
2. »arheološka najdba« je premična arheološka ostalina, ki je bila pod zemljo ali pod vodo vsaj 100 let. Arheološke najdbe so tudi orožje, strelivo, drug vojaški material, vojaška vozila in plovila ali njihovi deli, ki so bili pod zemljo ali pod vodo vsaj 50 let;
3. »arheološke ostaline« so vse stvari in vsakršni sledovi človekovega delovanja iz preteklih obdobij na površju, v zemlji in vodi, katerih ohranitev in preučevanje prispevata k odkrivanju zgodovinskega razvoja človeštva in njegove povezanosti z naravnim okoljem, za katere sta glavni vir informacij arheološko raziskovanje ali odkritja in za katere je mogoče domnevati, da so pod zemljo ali pod vodo vsaj 100 let in da imajo lastnosti dediščine. Arheološke ostaline so tudi stvari, povezane z grobišči, določenimi na podlagi predpisov o vojnih grobiščih, in z vojno, skupaj z arheološkim in naravnim kontekstom, ki so bile pod zemljo ali pod vodo vsaj 50 let. Strokovno identificirane in registrirane arheološke ostaline postanejo dediščina;
4. »arheološko najdišče« je originalni kraj deponiranja in odkrivanja arheoloških ostalin. Strokovno identificirano in registrirano arheološko najdišče postane dediščina (v nadaljnjem besedilu: registrirano arheološko najdišče);
5. »arhiv arheološkega najdišča« je rezultat raziskave posameznega arheološkega najdišča skupaj z vsemi arheološkimi najdbami, vzorci in celotno dokumentacijo, ki spremlja arheološko raziskavo in poizkopavalno oziroma poterensko obdelavo, in mora biti trajno hranjen kot celota tako, da se omogoča dostop strokovni in širši javnosti;
6. »celostno ohranjanje« je sklop ukrepov, s katerimi se zagotavljajo nadaljnji obstoj in obogatitev dediščine, njeno vzdrževanje, obnova, prenova, uporaba in oživljanje;

7. »dokazilo o izvoru« je dokument, kot je sklep o dedovanju, dovoljenje o izvozu, oporoka, pogodba, odločba sodišča ali upravnega organa, izpisek iz evidence prodaje, ali druga verodostojna listina, iz katere izhaja, da je oseba arheološko najdbo ali zbirko takšnih najdb pridobila v last ali hrambo. Dokazilo o izvoru je lahko tudi izvedensko mnenje, izjava prejšnjega lastnika ali druge priče ali druga dokumentacija, kot je fotografija, posnetek, objava v publikaciji. Kot dokazilo o izvoru se šteje tudi prijava o najdbi ali prijava o hrambi na podlagi tega zakona.
8. »dokumentiranje« je zbiranje, urejanje in hranjenje podatkov o dediščini, njenih vrednotah, stanju, lokaciji in drugih dejstvih, pomembnih za izvajanje varstva;
9. »dolžna skrbnost« je skrbnost, ki se izkazuje s preverjanjem izvora premožnin z vrednotami dediščine na podlagi razpoložljivih podatkov iz dostopnih evidenc in registrov ter drugih dostopnih informacij na svetovnem spletu, v strokovnih organizacijah in pri lastnikih;
10. »družbeni pomen« je vrednost, ki jo ima dediščina za skupnost in posameznice in posameznike (v nadaljnjem besedilu: posamezniki) zaradi svojega kulturnega, vzgojnega, razvojnega, verskega, simbolnega in identifikacijskega potenciala ali za preučevanje strok, kot so antropologija, arheologija, arhitektura, etnologija, umetnostna zgodovina in zgodovina;
11. »iskanje arheoloških ostalin« so dejanja na zemljiščih in v vodi, ki so opravljena z namenom, da se odkrijejo novi podatki o arheoloških ostalinah, in ki lahko vodijo v odkritje arheoloških najdišč in najdb;
12. »izpopolnjevanje za delo v varstvu« (v nadaljnjem besedilu: izpopolnjevanje) je nadaljevalno ali dopolnilno izobraževanje, s katerim posameznik, ki dela v dejavnosti varstva, pogloblja znanje o novih dognanjih in metodah v stroki, razvija kompetence in napreduje in po katerem pridobi potrdilo, ki je lahko pogoj za zaposlitev ali nadaljevanje dela;
13. »izravnalni ukrep« je dejavnost, poseg ali ravnanje, s katerimi se nadomesti ali omili izguba ali poškodovanje dediščine;
14. »konservatorski načrt« je elaborat, ki je del projektne dokumentacije, s katerim se določijo sestavine spomenika, ki jih je potrebno ohraniti, in usmeritve za ohranitev in varovanje spomenika ;
15. »konservatorski načrt za prenavo« je del prostorskega akta, pripravljenega na podlagi predpisov o urejanju prostora;
16. »kulturna krajina« je nepremična dediščina, ki je odprt prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnost;
17. »kulturni spomenik« (v nadaljnjem besedilu: spomenik) je dediščina, ki je razglašena za spomenik ali ki je vpisana v inventarno knjigo pooblaščenega muzeja;
18. »muzej« je stalna organizacija v službi družbe in njenega razvoja, ki je odprta za javnost in ki zbira, ohranja, dokumentira, preučuje, interpretira, upravlja in razstavlja dediščino ter posreduje podatke o njej z namenom razvijati zavest o dediščini, širiti vedenje o njenih vrednotah in omogočati uživanje v njej;
19. »nacionalno bogastvo« je premožnina, ki sodi v eno od zvrsti dediščine, ki jih določa predpis iz petega odstavka 10. člena tega zakona, in izpolnjuje pogoje iz prvega odstavka 10. člena tega zakona ;
20. »naselbinska dediščina« je nepremična dediščina, ki v naravi predstavlja mestno, trško ali vaško jedro, njegov del ali drugo območje poselitve;
21. »nedovoljen poseg« je vsak poseg v dediščino, ki se izvaja brez kulturnovarstvenega soglasja ali v nasprotju z njim;
22. »nepremična dediščina« so nepremičnine ali njihovi deli z vrednotami dediščine, vpisani v register dediščine;
23. »oživljanje« so dejavnosti, ki omogočajo vključevanje dediščine v sodobno življenje in ustvarjalnost, njeno trajnostno uporabo in uživanje v njej;
24. »plan« je plan, program, načrt ali drug splošni akt, katerega izvedba ima vpliv na dediščino ali njeno varstvo;
25. »pooblaščen oseb« je uradna oseba pristojne organizacije ali druga oseba, pooblaščen za izvajanje nalog varstva po tem zakonu;
26. »pooblaščen muzej« je muzej, katerega ustanoviteljica ni država, ki opravlja državno javno službo na področju varstva;

27. »poseg v dediščino« (v nadaljnjem besedilu: poseg) so vsa dela, dejavnosti in ravnanja, ki kakor koli spreminjajo videz, strukturo, notranja razmerja in uporabo dediščine ali ki dediščino uničujejo, razgrajujejo ali spreminjajo njeno lokacijo, zlasti pa:
 - vse spremembe dediščine, ki se štejejo za gradnjo v skladu s predpisi o graditvi objektov,
 - dela pri vzdrževanju in uporabi dediščine,
 - premeščanje dediščine ali njenih delov,
 - dejavnosti in ravnanja, ki se izvajajo v zvezi z dediščino ali neposredno z njo, ter
 - iskanje arheoloških ostalin in raziskave dediščine;
28. »predhodna raziskava« je raziskava dediščine ali arheoloških ostalin, ki jo je treba opraviti, zato da se:
 - pridobijo informacije, potrebne za vrednotenje dediščine ali arheoloških ostalin pred posegi v prostor ali pred graditvijo,
 - natančneje določijo ukrepi varstva ali
 - z njo dediščina ali arheološka ostalina pred posegi v prostor ali pred graditvijo deloma ali v celoti nadzorovano odstrani.
 Predhodna arheološka raziskava obsega tudi poizkopavalno obdelavo arhiva arheološkega najdišča;
29. »premična dediščina« so premičnine ali zbirke premičnin z vrednotami dediščine;
30. »prenova« je sklop različnih dejavnosti z gospodarskega, socialnega in kulturnega področja, s pomočjo katerih se ob ustreznem prostorskem načrtovanju zagotovita ohranitev in oživljanje dediščine;
31. »prikaz vrednotenja dediščine v prostoru« je nadgradnja registra dediščine s podatki o dejanskem stanju dediščine in njenem vrednotenju v prostoru, ki je na razpolago pripravljavcem plana kot priporočilna strokovna podlaga;
32. »pristojna organizacija« je subjekt, pristojen za izvajanje ukrepov varstva. Kadar ni drugače določeno, se šteje:
 - kot pristojna organizacija za varstvo nepremične dediščine: Zavod za varstvo kulturne dediščine (v nadaljnjem besedilu: zavod),
 - kot pristojna organizacija za varstvo premične dediščine: državni oziroma pooblaščen muzej ter Narodna in univerzitetna knjižnica,
 - kot pristojna organizacija za varstvo žive dediščine:
33. »raziskava« so dela, ki posegajo v dediščino zaradi potreb njenega varstva, s katerimi se preučujejo njeni deli in pridobivajo podatki o njenem pomenu, stanju in ogroženosti;
34. »register dediščine« (v nadaljnjem besedilu: register) je osrednja zbirka podatkov o dediščini, ki jo vodi ministrstvo, pristojno za dediščino (v nadaljnjem besedilu: ministrstvo);
35. »registrirana dediščina« je dediščina, ki je vpisana v register in ki ni spomenik;
36. »spomeniško območje« je območje nepremične dediščine, zavarovano kot spomenik na podlagi tega zakona zaradi svojega družbenega pomena, skladne zasnove in topografske določljivosti. To so predvsem območja naselbinske dediščine, deli urbane ali ruralne kulturne krajine, kraji zgodovinskih dogodkov, arheološka najdišča ali zgodovinski parki in vrtovi;
37. »uporaba« so stalne ali občasne dejavnosti, ki se opravljajo v dediščini, ob njej ali v kakršni koli drugi povezavi z dediščino, pri tem pa vplivajo nanjo ali uporabljajo njene kulturne vrednote in družbeni pomen;
38. »upravljanje« je izvajanje nalog, ki so potrebne za izpolnitev namena, zaradi katerega je bila stvar razglašena za spomenik, in obsega predvsem vodenje in organiziranje vzdrževanja, uporabe, dostopnosti, predstavitve javnosti in spremljanje stanja;
39. »uvoz« je fizični prenos premične dediščine iz tretje države, ki ni članica Evropske unije ali Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, v Republiko Slovenijo;
40. »varstveni režim« so pravila, ki ob upoštevanju družbenega pomena spomenika in na podlagi njegovega vrednotenja konkretizirajo omejitve lastninske pravice ter drugih upravičenj in določajo ukrepe za izvedbo varstva;
41. »varstveno območje dediščine« je območje z enotnimi značilnostmi nepremične dediščine, ki je zaradi svojih vrednot in razvojnih potencialov pomemben del prostorskih ureditev;
42. »varstvo« so pravni, upravni, organizacijski, finančni in drugi ukrepi države, pokrajnin in občin, namenjeni obstoju in obogatitvi dediščine. Posamezne ukrepe varstva, razen pravnih in upravnih, izvajajo tudi drugi subjekti varstva;
43. »varovanje« je takšno ravnanje z dediščino, ki z rednim vzdrževanje in obnovo omogoča obstoj vrednot dediščine in njeno uporabo vsaj v najmanjšem obsegu;

44. »vnos« je fizični prenos premične dediščine iz države članice Evropske unije ali države članice Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru v Republiko Slovenijo;
45. »vplivno območje« je širša okolica nepremičnega spomenika ali dediščine, ki je določena z zgodovinskega, funkcionalnega, prostorskega, simbolnega in socialnega vidika in znotraj katere morajo biti posegi v prostor in dejavnosti prilagojeni celostnemu ohranjanju ali v kateri se presojuje vplivi na dediščino;
46. »vzdrževanje« so dela, ki omogočajo fizično zavarovanje dediščine pred delovanjem destruktivnih sil ali vzdrževanje stanja z določeno uporabo. Namen vzdrževanja je ohranitev dediščine;
47. »zbirka« je skupina premičnin s sorodnimi vrednotami dediščine, ki jo lahko povezuje skupen zgodovinski ali prostorski kontekst;
48. »živa dediščina« so nesnovne dobrine, kot so prakse, predstavitve, izrazi, znanja, veščine, in z njimi povezane premičnine in kulturni prostori (kjer se ta dediščina predstavlja ali izraža), ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prenašajo iz roda v rod in jih nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino;
49. »živa mojstrovina« je živa dediščina, ki je razglašena za spomenik.

9. člen **(registrirana dediščina)**

(1) V register se vpišejo nepremičnine, premičnine in vrednote z lastnostmi dediščine iz 1. člena tega zakona.

(2) Nepremična dediščina se vpiše v register kot posamezna nepremičnina ali kot območje dediščine.

(3) Kot posamezna nepremičnina se vpišejo v register stavba, objekt ali druga nepremičnina, ki so ali zgrajene ali sestavljene ali oblikovane z naravnimi sestavinami po načelih krajinske arhitekture ali so arheološko najdišče. Del posamezne nepremičnine so tudi njene sestavine in pritikline, ki so namenjene uporabi ali olepšanju nepremičnine ali so nepogrešljive za njeno delovanja ali razumevanje.

(4) Kot območje dediščine se v register vpišejo enovita skupina stavb, naselje ali njegov del, večje arheološko najdišče ali območje kulturne krajine, ki ima kot celota vrednote dediščine in je medsebojno dovolj povezana, da sestavlja topografsko določljivo celoto nepremične dediščine.

(5) Premična dediščina se vpiše v register kot posamezna premičnina ali kot zbirka.

(6) Živa dediščina se vpiše v register skupaj s kulturnim prostorom, ki to dediščino podpira in omogoča njeno uresničevanje.

(7) Minister predpiše seznam zvrsti dediščine iz prejšnjih odstavkov in seznam možnih varstvenih usmeritev po posameznih zvrsteh dediščine.

20. člen **(razglasitev žive mojstrovine)**

(1) Živa dediščina z lastnostmi iz prvega odstavka 17. člena tega zakona, ki je vpisana v register, se razglasi za živo mojstrovino ob smiselni uporabi 12. člena tega zakona, pri čemer se določbe o javni obravnavi izvedejo tako, da se nanjo vabijo skupnosti, skupine in posamezniki, ki so nosilci žive dediščine, ki je predmet postopka razglasitve, in druga zainteresirana javnost.

(2) Akt o razglasitvi vsebuje tudi določbe glede celostnega ohranjanja žive mojstrovine, podpiranja skupin in posameznikov, ki so njeni nosilci, in varstva kulturnih prostorov, povezanih z njo.

(3) Akt o razglasitvi opredeli tudi način uveljavljanja avtorskih in sorodnih pravic, povezanih z živo mojstrovino ob upoštevanju predpisov, ki urejajo avtorske in druge sorodne pravice, vendar na način, ki omogoča javno dostopnost do žive mojstrovine in njeno prenašanje iz roda v rod.

66. člen (vsebina registra)

(1) Register obsega tri medsebojno povezane dele, ki vsebujejo osnovne, varstvene in predstavitvene podatke o nepremični, premični in živi dediščini.

(2) Osnovni podatki o dediščini obsegajo identifikacijo, opis, datacijo, lokacijo, avtorja, karakteristično fotografijo ali posnetek dediščine, varstvene usmeritve ter povezavo enote dediščine z drugimi enotami.

(3) Varstveni podatki se vodijo za spomenike in obsegajo: listine varstva, opis varstva, varstveni režim in podatke o lastniku spomenika.

(4) Predstavitveni podatki obsegajo dodatne informacije, ki dediščino ponazarjajo v besedilni, grafični in drugi medijski obliki.

(5) Podatki o lastniku iz tretjega odstavka tega člena vsebujejo: osebno ime lastnika, datum rojstva ter podatke o naslovu prebivališča, če gre za fizično osebo, oziroma ime ali firmo ter sedež, če gre za pravno osebo.

84. člen (naloge zavoda)

(1) Zavod v okviru Službe za kulturno dediščino kot državno javno službo opravlja naslednje naloge:

1. identificira, dokumentira, preučuje, vrednoti in interpretira nepremično dediščino ter premično in živo dediščino ter jo predstavlja javnosti v okviru varstva nepremične dediščine,
2. sodeluje v pripravi strategije varstva in predlaga ukrepe za njeno izvedbo,
3. predlaga vpis nepremične dediščine v register,
4. pripravlja predloge za razglasitve nepremičnih spomenikov,
5. analizira in vrednoti prostor za prikaz vrednotenja dediščine v prostoru,
6. pripravlja gradiva za smernice in mnenja v postopkih priprave planov,
7. sodeluje z državnimi organi in jim nudi strokovno pomoč pri postopkih v zvezi s stvarmi z domnevo dediščine,
8. sprejme načrt izvedbe predhodnih raziskav območij prostorskih aktov,
9. sodeluje pri varstvu dediščine v primeru oboroženega spopada in varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami,
10. opravlja revizijo konservatorskih načrtov, ki jih pripravijo druge osebe,
11. sodeluje z upravljavci spomenikov pri pripravi predlogov načrta upravljanja,
12. izdaja mnenja o plačilu in višini nadomestila za omejevanje gospodarskega izkoriščanja spomenikov,
13. pripravlja strokovne podlage za upravne postopke, ki jih vodi ministrstvo,
14. predlaga ministru sprejem podzakonskih aktov,
15. oblikuje metode in standarde za ohranitev nepremične dediščine ter usmerja, usklajuje in spremlja njihovo izvajanje,
16. zagotavlja izpopolnjevanje in usklajuje potrebe po izobraževanju kadrov na področju varstva nepremične dediščine,
17. opravlja strokovni nadzor nad raziskavami dediščine in arheoloških ostalin,
18. sodeluje z lastniki oziroma posestniki nepremičnih spomenikov in z drugimi uporabniki dediščine, ki imajo interese v zvezi s posameznim spomenikom, ter jim posreduje pojasnila, nasvete in navodila,

19. izvaja programe za razvijanje zavesti o dediščini, pripravništva in prakse za izobraževalne programe različnih stopenj s svojega področja,
20. sodeluje pri izvajanju strokovnih izpitov za področje varstva nepremične dediščine,
21. opravlja strokovni nadzor nad posegi v dediščino in
22. sodeluje pri pripravi konservatorskih načrtov in konservatorskih načrtov za prenovo.

(2) Zavod na podlagi javnega pooblastila opravlja naslednje naloge:

1. izdaja kulturnovarstvene pogoje in soglasja za posege v dediščino,
2. vodi evidenco raziskav,
3. izdaja odločbe o arheološkem najdišču,
4. odredi lastniku spomenika izvedbo določenih ukrepov varstva spomenikov.

(3) S soglasjem ustanovitelja lahko zavod opravlja tudi druge naloge.

86. člen **(splošne določbe glede javne službe muzejev)**

(1) Država zagotavlja izvajanje državne javne službe muzejev z ustanavljanjem državnih muzejev ter pooblašcanjem in financiranjem drugih muzejev za izvajanje nalog varstva premične in žive dediščine širšega pomena (pooblaščeni muzeji).

(2) Muzeji, ki opravljajo državno javno službo, morajo biti vpisani v razvid muzejev.

(3) Vstopnina ter drugi prihodki iz prodaje blaga in storitev, povezanih z dediščino v upravljanju državnega ali pooblaščenega muzeja, se štejejo za prihodek opravljanja javne službe.

91. člen **(državni muzej)**

(1) Državni muzej je javni zavod, ki ga ustanovi država zato, da zagotovi varstvo premične dediščine, ki je državnega pomena.

(2) Področje delovanja in poslanstvo muzeja določi akt o ustanovitvi, ki ga sprejme vlada.

(3) Državni muzej kot državno javno službo opravlja naslednje naloge:

1. identificira, dokumentira, preučuje in interpretira ter vrednoti premično in živo dediščino ter jo predstavlja javnosti,
2. zbira, izvaja akcesijo in inventariziranje premične dediščine,
3. pripravlja predloge za razglasitev premičnih spomenikov državnega pomena,
4. usklajuje vpis premične dediščine v register,
5. varuje in hrani zbirke državnega pomena,
6. pripravlja in izvaja konservatorsko-restavratorske postopke na premični dediščini s svojega področja delovanja,
7. nadzira varstvo premičnih spomenikov in nacionalnega bogastva zunaj muzejev,
8. svetuje in daje navodila lastnikom zbirk premične dediščine glede vodenja inventarnih knjig s svojega področja delovanja,
9. razstavlja muzejske zbirke,
10. raziskuje premično dediščino in njeno varstvo po naročilu ministrstva, v katerega delovno področje sodi, ter
11. izvaja programe za razvijanje zavesti o dediščini, programe pripravništva, izpopolnjevanja, in prakse za izobraževalne programe različnih stopenj s svojega področja.

(4) Državni muzej izvaja tudi programe usposabljanja in vseživljenjskega učenja v povezavi z dediščino kot dejavnost, ki se ne financira iz državnega proračuna, namenjenega kulturi.

92. člen **(Služba za premično dediščino in muzeje)**

(1) Služba je organizirana v enem od državnih muzejev. Minister po opravljenem razpisu na podlagi predpisov s področja javne uprave določi državni muzej, v okviru katerega je organizirana služba.

(2) Muzej, v katerem je organizirana služba, poleg nalog iz tretjega odstavka prejšnjega člena tega zakona kot javno pooblastilo opravlja naslednje naloge:

1. daje mnenja ministrstvu v postopku vpisa v razvid muzejev iz 87. člena in v postopku podelitve pooblastila iz 95. člena tega zakona,
2. v postopkih izdajanja soglasij za raziskave daje ministrstvu mnenja o dodelitvi arhivov arheoloških najdišč in najdenih premičnin z domnevo dediščine muzejem,
3. koordinira pripravo izvedenskih mnenj glede iznosa oziroma izvoza premične dediščine,
4. daje mnenje ministru za odločanje o kompetenčnih sporih med muzeji, ki opravljajo državno javno službo,
5. pripravlja strokovne podlage za izdajo upravnih odločb, ki jih izdaja ministrstvo,
6. izvaja analize muzejske dejavnosti in o tem letno poroča ministru,
7. sodeluje v pripravi strategije varstva in predlaga ukrepe za njeno izvedbo,
8. sodeluje z državnimi organi in jim nudi strokovno pomoč pri postopkih v zvezi s premičninami z domnevo dediščine,
9. predlaga merila za sofinanciranje muzejskih programov in projektov,
10. oblikuje skupne nastope muzejev, promocijo in trženje njihovih storitev,
11. pripravlja standarde za inventarizacijo in postopke dokumentiranja, interpretiranja in hranjenja premične dediščine in ministru predlaga njihov sprejem,
12. opravlja druge naloge v imenu muzejev na podlagi predhodnega dogovora,
13. sodeluje pri varovanju žive dediščine,
14. usklajuje programe usposabljanja ter vseživljenjskega učenja na področju premične dediščine in potrebe po izobraževanju kadrov v muzejih in
15. usklajuje programe pripravništva in izpopolnjevanja za pridobitev strokovnih nazivov.

(3) Naloge iz prejšnjega odstavka se izvajajo v sodelovanju z državnimi in pooblaščenimi muzeji.

93. člen **(državna javna služba v pooblaščenih muzejih)**

(1) Pooblaščen muzej je muzej, vpisan v razvid, ki je pridobil pooblastilo za opravljanje državne javne službe muzejev. Država v pooblaščenem muzeju podpira izvajanje naslednjih dejavnosti kot državno javno službo:

1. identificiranje, dokumentiranje, preučevanje, vrednotenje in interpretiranje premične in žive dediščine,
2. zbiranje, akcesija in inventariziranje premične in žive dediščine,
3. varovanje in hranjenje muzejskih zbirk državnega pomena,
4. sodelovanje v upravnih postopkih, ki jih vodi ministrstvo,
5. svetovanje lastnikom zbirk premične dediščine glede vodenja inventarnih knjig,
6. priprava in izvedba konservatorsko-restavratorskih postopkov na premični dediščini državnega pomena ter
7. izvajanje programov pripravništva in izpopolnjevanja.

(2) Država sofinancira državno javno službo v pooblaščenem muzeju v obsegu iz prejšnjega odstavka, vendar največ v višini 80 odstotkov vseh stroškov delovanja muzeja.

(3) Minister s predpisom iz 52. člena tega zakona določi standarde za varovanje in hranjenje muzejskega gradiva v državnih in pooblaščenih muzejih.

98. člen **(splošne določbe glede javne službe varstva žive dediščine)**

(1) Državno javno službo varstva žive dediščine opravljajo državni in pooblašteni muzeji, zavod in pravna oseba, ki lahko pridobi pooblastilo za izvajanje državne javne službe na podlagi javnega razpisa (v nadaljnjem besedilu: koordinator varstva žive dediščine).

(2) Koordinator varstva žive dediščine kot državno javno službo opravlja naslednje naloge:

1. identificira, dokumentira, preučuje, vrednoti in interpretira živo dediščino,
2. usklajuje in samostojno predlaga vpis žive dediščine v register,
3. svetuje nosilcem žive dediščine glede njenega celostnega ohranjanja,
4. pripravlja predloge za razglasitev živih mojstrov in,
5. usklajuje delo muzejev in zavoda v zvezi z ohranjanjem žive dediščine in kulturnih prostorov, povezanih z njo,
6. opravlja druge naloge v zvezi z živo dediščino po naročilu ministrstva.

(3) Glede zahtev za opravljanje javne službe na podlagi pooblastila in drugih zahtev za delovanje se smiselno uporabljajo določbe za pooblaščenega muzeja.

(4) Ob prenehanju pooblastila mora koordinator predati državnemu muzeju zbirke podatkov in drugo gradivo, nastalo na podlagi pooblastila.

101. člen **(lokalna javna služba varstva premične in žive dediščine)**

(1) Pokrajina zagotavlja pokrajinsko javno službo varstva premične in žive dediščine z ustanovitvijo muzeja.

(2) Občina lahko sama ali skupaj z drugimi občinami ustanavlja muzeje ali druge organizacije za zagotavljanje izbirne občinske javne službe varstva premične in žive dediščine oziroma zagotovi izvajanje občinske javne službe varstva premične in žive dediščine na drug način.

(3) Pokrajina ali občina je dolžna zagotavljati prostorske, strokovne in tehnične zahteve delovanja lokalne javne službe varstva premične dediščine, vključno z nujnimi odkupi.

(4) Izvajalec lokalne javne službe varstva premične in žive dediščine pripravlja predloge za razglasitev premične in žive dediščine za spomenike lokalnega pomena.

(5) Muzeji iz drugega odstavka tega člena lahko ob izpolnjevanju pogojev tega zakona pridobijo status pooblaščenega muzeja.